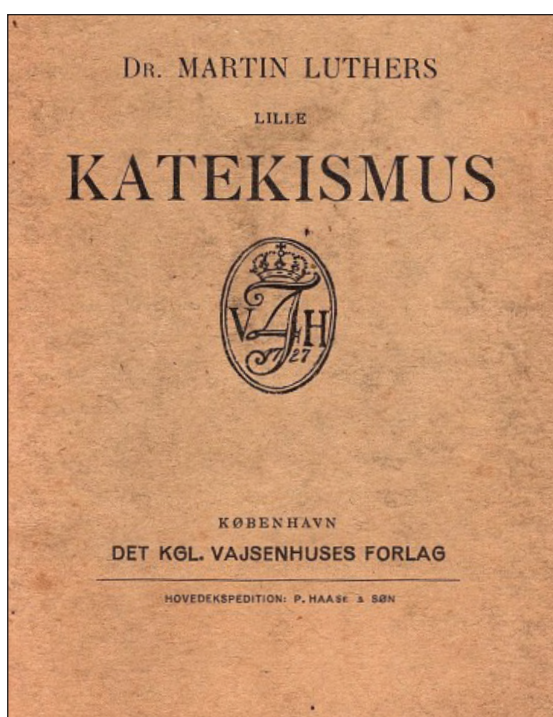

10. Barn mellem skole og arbejde

Skolegang eller en arbejdsdag, ligeså lang som en voksens – hvad ville du helst?

*Luthers
lille katekismus*

Det begyndte med reformationen

Allerede med indførelsen af reformationen i 1536 og Kirkeordinansen, som var den lov, der skulle erstatte den katolske kirkes love, blev der sat fokus på undervisning. Christian den andens landlov fra 1521 bærer de samme tanker om undervisning i sig. Den almindelige mand skulle nu selv tage ansvar for troen. Biblen blev oversat til dansk, for at alle skulle kunne læse den. Det var ikke længere som i katolsk tid forbeholdt præsterne at læse i biblen. Dertil kom Luthers lille katekismus, som var en kort indføring i, hvordan man skulle tro på Gud efter, at kirken var blevet protestantisk. Luther gennemgik de ti bud og forklarede budenes betydning for dagligdagen. Med biblen på dansk og forventningen om, at man skulle kunne sin katekismus, fulgte også tanken om, at det var nødvendigt, at børn lærte at læse.

*Scene fra
www.historiskehotspots.dk:
Store og små børn
blev undervist sammen.*

Skoleloven i 1739

I 1739 kom skoleloven, Det var den første lov, der indførte en egentlig almindelig skolepligt. Den blev videreført i loven fra 1814. Her blev der indført en bøde, så forældrene kunne straffes, hvis de holdt børnene hjemme fra skole, fordi de skulle arbejde. Det var ikke kun på byernes fabrikker, børn blev regnet som arbejdskraft. Det gjorde de også på landet. Her anså man dem også for at være en naturlig del af produktionen.

*Børnearbejdere på
C.W. Obels Fabrikker*

Pligten til at gå i skole afhæng af, om man var rig eller fattig

Der var forskel på, om man var rig eller fattig og afhængig af fattighjælp. I store træk kan man sige, at børn af fattige skulle gå i skole. Velstillede familier kunne lade deres børn undervise hjemme.

Når man havde så travlt med at tvinge børn af fattige i skole, var det fordi, der knyttede sig en tanke om, at de fattige børn skulle gives en mulighed for at lære at forsørge sig selv. Der lå også en tanke om, at skolen skulle være et opdragende element, både i forhold til børnene og forældrene.

Først i 1855 indførte man undervisningspligt i stedet for skolepligt. Dermed måtte forældre selv vælge, hvordan deres børn skulle modtage undervisning. Reglen om undervisningspligt gælder stadig. I princippet må forældre selv undervise deres børn, eller vælge lige den skoleform de ønsker. Blot skal børnene modtage undervisning på et niveau, der svarer til folkeskolens.

*Poul Paghs Gades skole
i Aalborgs vestby*

Skolebørn eller arbejdskraft

Et sted som Vestbyen, hvor der boede mange arbejderfamilier, hang det at gå i skole og modtage undervisning sammen med, hvor meget børn skulle arbejde.

Vedtagelsen af fabriksloven var et vigtigt skridt i retning af, at flere børn kom til at modtage mere undervisning.

Fabriksloven blev vedtaget i 1873. Den fastslog, at børn under ti år ikke måtte arbejde på en fabrik. Loven fastsatte en maksimal arbejdstid for børn som var under 14 år på 6 ½ timer. De måtte heller ikke arbejde om natten eller i skoletiden.

Når aldersgrænsen blev sat ved 14 år, var det fordi, at der blev man konfirmeret og regnet som voksen arbejdskraft.

Men børn der var mellem 10 og 14 år, måtte altså arbejde i 6 ½ time om dagen. Det er faktisk næsten ved at være en almindelig arbejdsuge for en voksen nu om dage. Så det behøvede ikke kun at være fordi undervisningen var kedelig, at børn sad og faldt i søvn i timerne i skole.

Poul Paghs Gades skole blev opført efter at fabriksloven lagde nogle begrænsninger for hvor meget børn måtte arbejde.

*Scene fra
www.historiskehotspots.dk:*

*Børnene sad på bænke
eller ved pulte, og læreren
anvender her en moderne
anskuelsestavle i geografi*

Moderne skolelove

I 1900 kom der et nyt skolecirkulære (det Sthyrskes Cirkulære). Det indførte anskuelse-undervisning. Det betød, at man nu skulle inddrage de såkaldte anskuelsestavler i undervisningen, der i billedform viste det man lærte. Undervisningen skulle så og sigte tage udgangspunkt i virkeligheden. Pædagogisk var tanken om anskuelse-undervisning lidt af et tigerspring. Nu blev der indført en tanke om at børnene skulle forstå det de lærte i stedet for bare at lære udenad.

*Kilder: Danmarkshistorien.dk
Fotos: Aalborg Stadsarkiv*